

Közösségi szolgáltatás – közösségi működtetés kistelepüléseken.

A Közösségfejlesztők Egyesülete NCTA programjának 33 hónapja

Farkas Gabriella

I. Előzmények

Egyesületünk a Norvég Civil Támogatási Alap 2013-ban megjelent makro pályázati kiírásának keretében kapott lehetőséget arra, hogy magyar viszonyok között kiemelkedően hosszú időre, 33 hónapra tervezzen szakmai és saját működését fejlesztő szervezetfejlesztési programot. Projektünkben, a kiírásnak megfelelően két, hasonló hangsúlyt érdemlő és igénylő tartalom jelent meg: más szervezetek, csoportok (kapacitás)fejlesztése közösségfejlesztési célokkal, valamint saját szervezetünk működését és fenntarthatóságát erősítő szervezetfejlesztési feladatok. Saját terminológiánkban az előbbit 2-es száznak, az utóbbit pedig 1-es száznak neveztük el. Ebben az írásban, kollégáink közös erőfeszítésének eredményeként, a projekt valamennyi fontosabb elemét, az ezekkel kapcsolatban felmerült kérdéseket, megvalósult eredményeket és levont tanulságokat elemezzük, elsőként, mintegy felvezetésképpen, a saját szervezetünkkel kapcsolatos folyamatokat, a tanulmány nagyobb részében pedig a terepmunkákhoz kapcsolódó szempontokat.

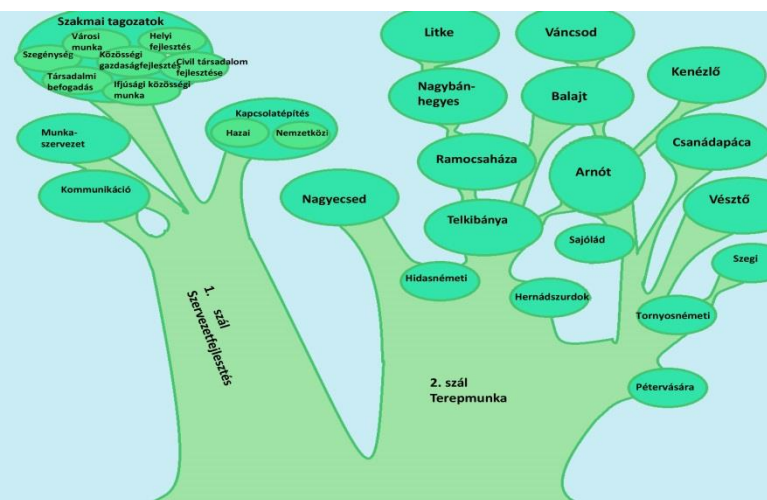
II. A közösségfejlesztők egyesületének fejlesztése (1. szál)

II.1 Mit értettünk a szervezet fejlesztése alatt?

A Közösségfejlesztők Egyesületénél klasszikus értelemben vett szervezetfejlesztést végezni meglehetősen pikáns feladat. Egyrészt nem titok, hogy a közösségfejlesztők mint egyének sok esetben nem a legideálisabb alanyai egy tradicionális szervezetfejlesztő folyamatnak – általában túlságosan autonóm módon állnak ehhez a kérdéshez, és szeretik – saját szakmai tudásuk és kompetenciáik alapján – kutatni azt, hogy miért is „nem működne ez nálunk”. Másrészt ténykérdés, hogy a közösségfejlesztői és a szervezetfejlesztői szemléletmód több vonatkozásban alapvetően eltér egymástól, s egyik nem feltétlenül szeretne a másik fejével gondolkodni. Mindezek és egy-két múltbeli rossz tapasztalat miatt a KÖFE és a projekt munkaszervezete úgy döntött, hogy saját szervezetünk fejlesztését is saját kezünkbe vesszük, s megpróbáljuk a lehető legtágabb dimenzióban értelmezni azt – hogy hogyan, erről hamarosan szó esik.

Valóban fontos volt -e, hogy legyen egy ilyen nevesített szervezeti/szakmai tartalma a projektnek? Valóban fontos volt. Számunkra nem a pályázati kiírás jelentette a fő kényszert arra, hogy foglalkozzunk saját szervezetünk építésével és átalakításával, hanem a mindennapi körülmények. S mivel lépéskényszerben voltunk, ezt a munkát már a pályázat kiírása előtt megkezdtük. Nyilvánvaló azonban, hogy amennyiben nincs lehetőségünk erre a feladatra konkrét forintokat fordítani (pl. azért, hogy a Pécssett, ill. Miskolcon élő vezetőségi tagok útiköltségét kifizessük, azért, hogy az Egyesületről való gondolkodásra összehívott kollégákat egy sze-

rény ebédre meghívjuk, vagy a stratégiai gondolkodást szolgáló elvonulás minimális körülményeit biztosítani tudjuk stb.), a folyamat sokkal lassabban és kevesebb eredménnyel zajlott volna. És nyilvánvaló az is, hogy a teljesítésben sokat segített a pályázatban vállalt mennyiségi és minőségi indikátorok pusztá léte is.

Miért volt fontos a szervezetfejlesztés nevesített feladata? A hazai civil szervezetek többségét sújtó általános nehézségeken túl a KÖFE-nek speciális helyzetéből fakadóan további nehézségekkel is szembe kellett néznie. A KÖFE az akkor Magyar Művelődési Intézet (ma Nemzeti Művelődési Intézet) berkein belül, az Intézet munkatársainak és kollégák személyes szakmai ismeretségi körének összefogásából született, s ez a szimbiózis több mint 20 éven át, kisebb-nagyobb intenzitással, de élő jelenség volt. A KÖFE szemszögéből mindez azt jelentette, hogy adottak voltak a magas szintű szakmai munka minimális infrastrukturális, anyagi és emberi feltételei. 2011-12 után azonban rohamosan sorvadni kezdett ez a kapcsolódás, a KÖFE egyre inkább kívül került az Intézeten, ami a természetes fejlődés részeként is értelmezhető és a szakmai szabadság szempontjából mindenképpen pozitív folyamat volt, azonban rengeteg működési nehézséget vetett föl – a szervezetnek meg kellett tanulnia e háttér nélkül boldogulni. Mindeközben a vezetőségben generációs váltás zajlott le – a változásokból fakadó kihívások tehát kulmináltak.

Ebben a helyzetben ért minket az NCTA kiírás, mely követelményként állította elénk, hogy foglalkozunk ezekkel a problémákkal (is). Elmondható tehát: az, hogy a KÖFE mára egy ténylegesen önálló

és független szervezetté vált, nem kis mértékben ennek a kényszernek köszönhető. Ahhoz, hogy idáig eljussunk, természetesen nagyon sok munkára, tudatos együtt gondolkodásra, sok kísérletre és változtatásra is szükség volt, ezekről számolunk be a következő pontban.

II.2 Munkaszervezet kontra szakmai szervezet

A Közösségfejlesztők Egyesületének a formális működést az informálissal optimálisan vegyítő hőskorban több, mint száz tagja volt országszerte. A jogszabályi előírások és a formalizáltabb működés megkövetelte tagrevíziót¹ követően 2014-ben ez a szám kb. 35 főre csappant, mára megközelíti a 70-et. Tagjaink valamennyien közösségfejlesztő vagy a közösségfejlesztői szemléletmódot saját munkájukban érvényesítő szakemberek. Mivel a közgyűlés döntése értelmében Egyesületünk nem akart szövetséggé válni, pártoló tagjaink közé kértük fel eddigi szervezeti tagjainkat. Májig tíz – jellemzően megyei, vagy regionális hatókörű, közösségi fejlesztő munkával foglalkozó – szervezet csatlakozott pártoló tagként az országos egyesülethez.

Tagjaink – akár természetes személyek, akár szervezetek – *valamennyien önálló szakmai elképzelésekkel és igényekkel bírnak*. E kör tagjai között ugyanakkor azonosítható egyfajta láthatatlan szövetség, melynek háttérét a közös szakmai gyökök, a közös szakmai múlt, a közös ügy adja, a közösségfejlesztés hazai mozgalmát és ennek egyesületét pedig erős informális, helyenként baráti kapcsolatok jellemzik. Az egyesület működtetése ugyanakkor egy formális szabályok mentén működő munkaszervezetet igényelt, melynek szempontjai és motivációi a szervezet fejlődése, a hőskorból a jóval formalizáltabb jelen időbe való átmenet során egyre gyakrabban ütköztek az informális kapcsolatokon keresztül szerveződő szakmai társaság szempontjaival és motivációival. A mozgalmat hálózati értelemben főként a személyességre alapozó hálózatos kapcsolatrendszer tartotta fenn, ez adta az erejét, az Egyesületen belül² ugyanakkor az sem kérdőjeleződött meg, hogy *a túlélés és a fejlődés záloga a formalizált működésre való képesség erősítése, a szervezeti jelleg és kapacitások fejlesztése, illetve a kétféle működés egyensúlyának el-*

¹ Minden tagtól új belépési nyilatkozatot kértünk, amely alapján újraregisztráltuk a tagságot, senki nem maradt automatikusan tag.

² Ennek az együttgondolkodásnak számos informális színtere volt. Formálisan a szervezeti stratégia 2014-15-ben folytatott megújítása kapcsán került rá sor.

érése. Egy kívülálló számára is jól érzékelhető, hogy egy ilyen helyzetben okosan, jól és eredményesen cselekedni nem könnyű feladat.

A részletekről itt nem számolunk be, annyit azonban fontos megemlíteni, hogy a KÖFE szűkebben értelmezett stábjá (a háromtagú választmány és a szakmai, valamint a pénzügyi koordinációt végző kollégák) számára nagy kihívást jelentett megtalálni a megfelelő hangsúlyokat és az egyensúlyt, azonban pillanatnyilag úgy tűnik, érdemes volt erre a folyamatra rátennünk több mint két évet és nagyon sok munkaórát.

Mivel azonban szervezetünk szakmai szervezet, elemzésünk hangsúlyát szakmai teljesítményeink és eredményeink bemutatására kívánjuk helyezni. Az NCTA projekt keretén belül **szakmai működésünknek négy fő területe határozható meg**: a szakmai tagozatok kialakítása, a szervezeti és szakmai kommunikáció fejlesztése, kapcsolatépítő és hálózati tevékenységeink, valamint a nemzetközi munka.

II.3 Szakmai tagozatok

2012-13-ban az fogalmazódott meg az Egyesület vezetésében, hogy megoldást kell találni arra a helyzetre, hogy az egyre szűkülő forráslehetőségek között a KÖFE egyre többször kerül konkurenciahelyzetbe más, adott esetben a KÖFE hathatós segítségével létrejött szervezetekkel szemben. E helyzet megoldásaként fogalmazódott meg az a lehetőség, hogy az amúgy is adott szakmafejlesztési és szakmai érdekvédelmi feladatok erőteljes hangsúlyozásával, a direkt terepi munka terén való visszavonulással a KÖFE egyfajta *módszertani háttér-intézményi* szerepet tölthetne be a hazai „piacon”. A kifejezést tökéletes értetlenség fogadta. A 2013-14-ben szervezett beszélgetések során azonban az

derült ki, hogy a szakemberek és a partnerszervezetek KÖFE-vel szembeni elvárásai meglehetősen egy irányba mutatnak, és konvergálnak a KÖFE stábján belül megfogalmazott feladatviziókkal.³ Hosszas beszélgetések, félre- és egyetértések és vajúdás után körvonalazódott a KÖFE szakmai szervezetének új struktúrája, mellyel kapcsolatban a varázsszó a szakmai tagozat kifejezés lett.

A szakmai tagozatok valójában *munkacsoportok*, melyek a közösségfejlesztés egy adott területe mentén, tisztán szakmai (és nem projekt) alapon szerveződnek, és örömmel veszik, sőt, *igénylik, a KÖFE tagságán kívül eső, kapcsolódó területeken dolgozó szakemberek részvételét is*. A tagozatok azt a feladatot vállalják, hogy szakmai diskurzust indítanak az adott témában (többnyire időről időre megszervezett szakmai műhelyek formájában), illetve egy közös szempontrendszer szerint összeállított anyagot dolgoznak ki azzal a céllal, hogy az érdeklődő közvéleményt is tájékoztatni tudjuk az ezeken a területeken elért eredményekről, a jelenlegi kapacitásokról, a fellelhető szakirodalomról és partnerszervezeteink munkájáról. Ezeket az anyagokat a KÖFE megújult szakmai honlapján (kozossegfejleszt.es.hu) tesszük közzé.

A szakmai tagozatok nem evidenciaként vagy kötelezettségként jönnek létre és nem feltétlenül örök életűek. Egy tagozat akkor születhet meg, ha van legalább ember, aki adott témában vállalja a tagozatszervezéssel járó plusz feladatokat, és természetesen, ha a szakembereknek van (vagy volt) mondanivalójuk. A tagozati munkával egyik célunk az, hogy *rendszeresszük az elmúlt évtizedekben megszületett tudást, tapasztalatokat, szakmai anyagokat*, illetve áttekintsük, hogy melyik szakterületen holt tart ma a hazai közösségfejlesztés.

2016 tavaszáig a következő szakmai tagozatok (illetve bizonyos esetekben, a visszatekintés és összegzés igénye jegyében tagozati anyagok) születtek meg: *Helyi fejlesztés, Városmegújítás, Közösségi gazdaságfejlesztés, Közösségi munka a szegénység újratermelődése ellen, Ifjúsági közösségi munka, Akadályozottságban élők társadalmi befogadása, Civil társadalom fejlesztése*. Jelenleg folyamatban van a *Közösségszervezés és a Közösségi tanulás* szakmai tagozatának megalakítása, illetve az anyagok kidolgozása. Tervezzük, hogy az *idősödő*

³ Ennek néhány fontosabb eleme: a szakmafejlesztés felelőssége, hálózati együttműködés koordinációja, a szakmaköziség erősítése, alacsony küszöbű információ- és tudásbázis, expanzió a digitális világ felé, új (vagy számunkra új) tudások becsatornázása itthonról és külföldről.

korosztállyal végzett közösségi munka témájában is létrehozunk egy tagozatot, illetve időről időre felmerül a kérdés, hogy van-e igény és szükség arra, hogy tisztán módszertani kérdésekkel foglalkozó munkacsoport jöjjön létre – a válasz egyelőre nem ismeretes.

II.6 Nemzetközi munka

A nemzetközi kapcsolatok építése, nemzetközi együttműködések és projektek megvalósítása ma egyrészt trendi, másrészt az Európai Unió által elvárt működésmód. Számunkra azonban több ennél: egyrészt az elmúlt évtizedek hagyományának folytatása, másrészt pedig Egyesületünk szakmai fejlődését biztosító köldökszínór.

A Közösségfejlesztők Egyesületének munkáját, változó intenzitással ugyan, de *megalakulása óta erősnek mondható nemzetközi orientáció jellemezte*. Kezdetben a francia kapcsolatok voltak számunkra meghatározóak, később a brit (manapság leginkább skót), a skandináv és a lengyel kötődések kerültek előtérbe, de más országokkal is élő és aktív kapcsolatunk van. Mindezek az egykori *Combined European Bureau of Social Development* (CEBSD), ma *European Network of Community Development* (EuCDN)⁴ elnevezésű nemzetközi hálózaton belül. Az európai hálózat mellett a KÖFE-nek élő kapcsolatai voltak és vannak a Közép-európai Állampolítai Hálózattal (CEE CN) is.

minden országában nehezebb helyzetbe kerültek az elmúlt 2-3 évben, van, ahol ez a folyamat egyes szervezetek megszűnéséhez, vagy a megszűnés szélére való sodródásukhoz vezetett. Az NCTA támogatásának köszönhetően ezért a KÖFE ebben az időszakban a többiekhez képest jobb helyzetben lévő szervezetek elit csoportjába került, ami lehetőséget adott számunkra arra, hogy *a korábbiaknál többet (több munkát, több anyagi forrást) tegyünk be a közösbe*, az EuCDN szakmai és szervezeti munkájának támogatásába. Ennek tárgyi megnyilvánulása az volt, hogy 2014-16-ban *az EuCDN háromszor tartotta vezetőségi találkozóját Magyarországon*, ezekhez kapcsolódóan pedig három szakmai eseményen, tanácskozásunkon vettek részt a különböző országok képviselői (előadások megtartásával is).⁵

A hozzájárulás másik formája szakmai jellegű volt. Egyesületünk az NCTA projekt keretében, többek között arra vállalkozott, hogy felkutat vagy kidolgoz egy a közösségfejlesztői munka eredményességének értékelésére alkalmas eszközt, mérési rendszert. E munka során fedeztük fel újra⁶ a *Scottish Community Development Centre* (Skót Közösségfejlesztő Központ, SCDC) által régóta alkalmazott tervezési-értékelési eszközt, a **LEAP** névre hallgató rendszert. Az eszköz értelmezése, tesztelése, adaptálása saját projektünkön belül is megkezdődött⁷, azonban a KÖFE kezdeményezésére ezt a témát az EuCDN is napirendjére tűzte, s több ország részvételével és Egyesületünk koordinációjában Erasmus programot dolgozott ki, illetve elköteleződött ez európai szintű tervezési-értékelési eszköz megalkotása mellett.

Az EuCDN-nel mint hálózattal való folyamatos együttműködés mellett egyre nagyobb hangsúlyt igyekszünk fektetni az egyes partnerekkel való szakmai kapcsolataink erősítésére. Ezen a téren a KÖFE-nek jelenleg *elsősorban kelet-európai prioritásai vannak*. Társadalmi rendszereink és gazdasági viszonyaink hasonlósága okán elsősorban a lengyel és a román partnerszervezetekkel keressük a közös munka lehetőségét, azonban a LEAP kapcsán fontos szakmai partnerünk a skót tagszervezet is.

Az elmúlt időkkel kapcsolatban két meghatározó tényezőt kell kiemelnünk. Az egyik szervezeti jellegű: sajnálatos tény, hogy a közösségfejlesztéssel foglalkozó szervezetek gyakorlatilag Európa

⁴ Egyesített Európai Hivatal (más fordításban: Központ) a Társadalmi Fejlődésért, ill. a Közösségfejlesztés Európai Hálózata

⁵ Ezekről részletesebben ld. a tanulmány 2. sz. mellékletét.

⁶ A LEAP első felfedezése 2012-ben, egy Grundtvig cserelátogatás során történt. Ld.: Sain Máttyás: Összefoglaló a Grundtvig cserelátogatási program keretében Skóciában tett látogatásról. Parola, 2012/4. sz.

⁷ Ld. e számban: Benedek Gabriella: A LEAP a magyarországi közösségfejlesztésben.

A nemzetközi hálózati és partneri építkezés mindenképpen erősíti a Közösségfejlesztők Egyesületét, s kihat a hazai kapcsolatrendszer stabilitására is (ami persze *vica versa* is igaz). Az Egyesület jövőjének tervezése kapcsán (pl. fiatalok bevonása, szakmai prioritások megállapítása, forrásteremtés, stb.) ezért kiemelt területként tekintünk a nemzetközi kapcsolatok fejlesztésére.

III. Terepmunka (2. szál)

Pályázatunk fő tematikája a kistelepüléseken működő helyi csoportok, szervezetek működésének és az általuk kínált szolgáltatások közösségi alapokra helyezése, közösségi jellegének és így fenntarthatóságának erősítése volt.

„Célcsoportunk: kistelepülési, közösségi szolgáltatásokat nyújtó szervezetek, közösségek, induló, vagy elakadt közösségi kezdeményezések. E szervezetek, csoportok jellemzően erőforráshiányban dolgoznak, a szolgáltatások, ill. a szervezet működtetése egy-két emberáldozatos munkájától függ. Ezen sokszor változtatni lehetne, ha ismernék a közösségi alapú működ(tet)és lehetőségeit. Célunk, hogy megismertessük velük saját szervezetük, ill. a helyi igényekre irányuló szolgáltatások közösségi alapú biztosításának elvi, elméleti és gyakorlati aspektusait, illetve segítsük őket az erre való átállásban. Hozzásegítjük őket egy olyan helyi szektorközi hálózat létrehozásához is, mely kiszélesíti kapcsolatrendszerüket és hatókörüket, erősíti forrásteremtő tevékenységeiket.” (Részlet a pályázatból)

Annak érdekében, hogy a potenciálisan bevonható helyi csoportokat minél nagyobb hatékonysággal érhesük el, ill. minél bizonyosabbak legyünk abban, hogy a lehető legtöbb helyi csoport és szervezet értesül a programba való bekapcsolódás lehetőségéről, partnerszervezeti együttműködésre kértük föl a BAZ megyei *Dialóg a Közösségekért Egyesületet*, a *Hajdú-Bihar megyei Életfa Segítő Szolgálat Egyesületet*, valamint a *Közösségfejlesztők Békés Megyei Egyesületét*. Partnereinkkel közösen dolgoztuk ki a csoportok bevonásának módszertanát és szempontjait, végeztük a felhívás terjesztését, illetve alapvetően rájuk támaszkodtunk a potenciális résztvevők megszólítása és a kiválasztási folyamat során.

Az első érdekes tapasztalat az volt, hogy *kevés olyan településről érkezett jelentkezés, mely korábban nem szerepelt a partnerszervezetek látókörében*. Ennek egyik oka lehetett az, hogy már maga a jelentkezés is munkabefektetést igényelt – a programhoz csatlakozni kívánó szervezeteknek

ugyanis egy mini-pályázati adatlapot kellett kitölteniük, ami egyfajta elő-diagnózisként szolgált, és *eleve megkövetelte a szervezeti tudatosság egy minimális szintjét* a helyi csoportoktól. Mint később kiderült, ez nem feltétlenül volt szerencsés, pontosabban ez a követelmény nem feltétlenül volt összhangban a később bevont csoportok mindegyikének aktuális kapacitásaival és készségeivel.

A „külső” érdeklődés viszonylag alacsony mértékének oka lehetett (a visszajelzések alapján nagy valószínűséggel volt) az is, hogy *nem ajánlottunk közvetlen anyagi támogatást*. Valószínűsíthető, hogy az általunk kínált együttműködés mibenlétét és értékét főként azok a csoportok, szervezetek értették meg, akik már részesei voltak valamiféle közösségfejlesztési folyamatnak, s megtapasztalták azt, hogy mit jelent, milyen hosszabb távú értéket rejt a külső szakmai támogatás.

Annak, hogy terepmunkánkat Kelet-Magyarországra céloztuk, több oka volt. Egyrészt tudható, hogy *a fejlesztési szükségletek Északkelet és Délnyugat-Magyarországon kiugróan magasak*. Másrészt szerettünk volna egy *viszonylag egységes célterületet* kialakítani; eredeti elképzelésünk az volt, hogy egy-egy fejlesztőnk 4-5 településen dolgozik majd, s fontos volt, hogy ezek földrajzilag viszonylag közel legyenek egymáshoz. Az, hogy a csoportok minél közelebb helyezkedjenek el egymáshoz, azért is indokolt volt, mert ez lehetett a biztosíték arra, hogy kialakul közöttük valamiféle hálózati kapcsolódás, együttműködés. A harmadik fontos szempont az volt, hogy mindenképpen szakmai partnerszervezetek közreműködésével szerettünk volna kiválasztani a bevont szervezeteket, valamint azokat a fejlesztőket, akik a célterületeken élnek, kellett tehát, hogy *az adott régióban legyen potens közösségfejlesztő szervezet*. Ebben a mátrixban a három kelet-magyarországi megyei szervezettel való együttműködés volt a megoldás.

III.1 A bevonás folyamata

Munkánk egyik legnagyobb tanulsága az, hogy a miénkhez hasonló helyzetben (amikor tehát a közösségfejlesztési folyamat megvalósítására irányuló akarat nem a fejlesztő szervezet felé irányuló igényként, elvárásként érkezik, hanem a fejlesztő szervezet ajánl fel együttműködést bizonyos csoportoknak, szervezeteknek), *a csoportok/szervezetek bevonása nem a munka minél hamarabb lebonyolítandó előkészítő fázisát, hanem annak esszenciáját jelenti*. Sok-sok időt, pénzt és energiát, odafigyelést igényel.

A bevonási folyamat első lépéseként összeállítottunk egy *mini pályázati űrlapot*, melynek első oldalán a projekttel kapcsolatos legfontosabb információkat mutattuk be (beleértve a bekapcsolódó szervezetektől elvárt befektetést is), a második oldalon pedig fölítettük azokat a kérdéseket, amelyekre adott válaszokból elegendő információt reméltünk nyerni a jelentkezőkről. A szám szerint 10 db kérdés igazán jól lefedte egy kisebb helyi szervezet működésének és tevékenységeinek főbb dimenzióit. Több csoport számára azonban nehézséget okozott megbirkózni vele.

Eleve úgy terveztük, hogy a partnerszervezeteket képviselő szakemberek⁸ *előzetes bírálatot* készítenek a jelentkező szervezetek anyagai alapján, illetve szükség esetén kiegészítő kérdéseket tesznek fel a jelentkezőknek. Mivel azonban több csoport és szervezet számára nehézséget okozott a feltételek értelmezése és az adatlap kitöltése, *előfordult, hogy a csoportok már a pályázat beadásához is segítségre szorultak.*

Ugyancsak szervezeti partnereinkkel közösen dolgoztuk ki a *bevonás szempontrendszerét*, melyen az első kört követően szintén egyszerűsítünk kellett. Az egyik, általunk önként vállalt korlátozást, például hogy nem megyünk olyan településre, ahol már folyik más fejlesztési program, ki kellett iktatnunk a bevonás szempontjai közül. Több projekt (TÁMOP, svájci, norvég) zárult a bevonás időszakában vagy nem sokkal azt követően, és elementáris igény mutatkozott arra, hogy az elért eredmények megtartása érdekében ezeken a településeken valamilyen formában folytatódjon a külső fejlesztői jelenlét.

A bevonás feltételeit az alábbiak szerint határoztuk meg:

a) megfelelés a felhívásnak:

- helyi kezdeményezés,
- a helyi közösségekre irányuló tevékenység,
- 200-4000 fős kistelepüléseken, illetve maximum 15 000 fős települések városrészeiben/szomszédságaiban működő, a helyi közösség számára fontos tevékenysége(ke)t végző szervezetek és informális helyi közösségek, csoport,
- a tagok hajlandóak aktívan részt venni a fejlesztési folyamatban,

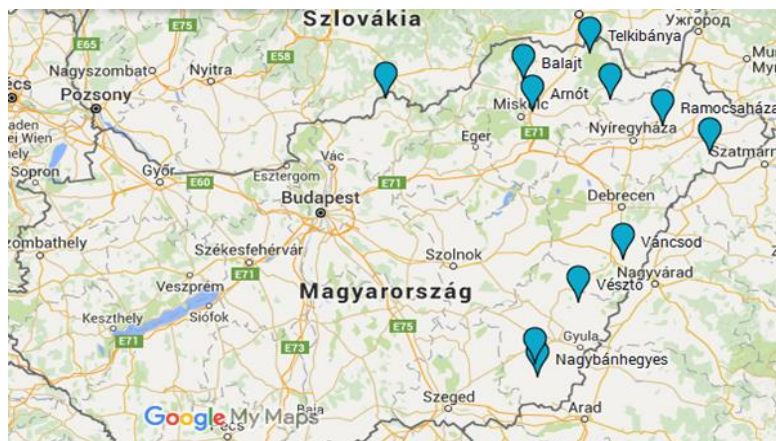
b) egyéb szempontok:

- elkötelezettség, együttműködési készség,

- tudatosság, reflexióra való készség,
- a változás akarása,
- meglévő, (de legalább feltámasztható) szolgáltatás, alaptervékenységek,
- ne fusson norvég vagy svájci program (lehetőleg más se).

A bírálók által a mini-pályázatok és a csoportokkal folytatott kommunikáció alapján megírt javaslatok alapján a KÖFE stábjába és a partnerszervezetek képviselői közösen döntöttek az egyes csoportok bevonásáról vagy a jelentkezés, indoklással ellátott, elutasításáról. Jellemzően *három oka volt az elutasításoknak*: (a) nem derült ki, mit is szeretne csinálni, tulajdonképpen a csoport/szervezet, (b) a jelentkező szervezet „túlsgósan fejlett” volt az általunk kínált szakmai programhoz képest (nem látszott, hogy a mi ajánlatunk miben tudna segíteni nekik), (c) területileg nagyon elkülönültek a többi jelentkezőtől, s emiatt nem tudtunk fejlesztőt biztosítani számukra.

A projekt futamideje alatt végül összesen 27 helyi csoporttal/szervezettel kommunikáltunk a bekapcsolódásról⁹, s 17, különböző településeken működő csoporttal, illetve szervezettel dolgoztunk. 11 csoporttal a munka, fejlesztőink visszajelzései alapján, várhatóan a projekt zárását követően is folytatódni fog, legalább a kapcsolattartás és az alkalmi szakmai tanácsadás szintjén.

⁹ Arnót, Balajt, Berettyóújfalú, Csanádapáca, Dédestapolcsány, Hernádszurdok, Hidanémeti, Hollóháza, Kenézli, Királd, Mézőberény, Nagybánhegyes, Nagyecséd, Nagymacs, Litke, Pétervársára, Ramocsaháza, Sajólad, Szegi, Telkibánya, Tiszafüred, Tornyosnémeti, Vajdácaska, Váncsod, Vésztó, Vizsoly

⁸ Kollégáink ebben a munkában: Fábiónné Pocsaji Magdolna, Sélley Andrea és Giczey Péter voltak.

III.4 Közösségi alapú szolgáltatások

Projektünk címe: *Közösségi szolgáltatás – közösségi működtetés kistelepüléseken*. Miről is van szó tulajdonképpen?

Mint a fent bemutatott pályázati szövegrészletből is kitűnik, szakmai programtervünk kiinduló tézise az volt, hogy az anyagi erőforrások drasztikus beszűkülésének időszakában alapvető fontosságú, hogy a kistelepülési és szomszédsgai csoportok, szervezetek minél több olyan eszköz és módszer birtokába jussanak, melyek abban segítik őket, hogy *saját meglévő kapacitásaik és erőforrásaik használatával, valamint a közvetlen környezetükben meglévő nem direkt pénz jellegű erőforrások felkutatásával és felhasználásával stabilizálják vagy akár kiterjesszék működésüket és tevékenységeiket*. Abból indultunk ki, hogy a közösségi alapokon szervezett és működtetett szolgáltatások (tevékenységek) jóval időtállóbbak és fenntarthatóbbak a projekt-, illetve pályázati alapú szolgáltatásoknál.

Munkánk során a kezdeti közösségi szolgáltatás definíciót kollégáink segítségével, tapasztalataink végiggondolásával több körben módosítottuk, kiegészítettük.¹⁰ Jelenleg itt tartunk:

A közösségi fejlesztőmunka során jellemzően új *szolgáltatási tevékenységek* jönnek létre, vagy a feltárt igények és kapacitások hatására a meglévőknek módosul a profilja. Gyakran maga a közösségi beavatkozás is egy szolgáltatáshoz kötődik

¹⁰ A definíció jelenlegi verziója a 2015-i Nyári Egyetemen szervezett szakmai műhely keretében lezajlott beszélgetés nyomán született meg.

vagy egy szolgáltatás létrehozásával indul (pl. egy közösségi színtér újrainyitása).

Ha közösségi szolgáltatásról beszélünk, sokféle dolgot érthetünk alatta a tevékenység tartalmától függetlenül is. Mivel a közösségfejlesztés alapja a bevonás, aktivizálás, a részvétel lehetőségének biztosítása, a közösség aktív részvételének fokozása, szervezettségének erősítése, ezért egy szolgáltatás közösségi jellegén elsősorban az olyan *alárendeltségi viszonyok és magatartásminták megtörését* értjük, melyekben passzív, kritikussá, ellátotti szerepeket alakítanak ki és tartanak fenn azok, akiknek a szolgáltatást nyújtjuk. A *kölcsönösséget, az egyenrangúságot* kell tehát szem előtt tartani, és minél több fronton lehetővé tenni, illetve ösztönözni (a szolgáltatás igénybe vevői és más szereplők felé egyaránt) a bekapcsolódást, a hozzájárulást, hogy az egyén értékes lehessen közössége számára. Akkor közösségi alapú tehát a szolgáltatás, illetve a szolgáltatás működtetése, ha *a szükséges erőforrások megszervezése is a közösségépítés eszköze*. Alapja tehát a közösség, illetve tagjai által birtokolt erőforrások megosztása, a hozzájárás biztosítása annak érdekében, hogy jobban hasznosuljanak.

Természetesen a fenti cél fókuszban tartása mellett, tágabb értelemben, más jellemzőknek is szerepük van a közösségi alapú szolgáltatás fogalmának meghatározásában. Nyilván fontos, hogy *helyben, a településen legyen, hogy valós szükségletekre érdemben reagáljon, hogy az önkéntesség szerephez jusson, hogy erőfeszítéseket tegyen az érdekeltek körének bővítésére, hogy építsen helyi forrásokra, hogy a közösség szolidaritása, összetar-*

tozása megnyilvánulhasson benne, vagy hogy a közösség saját kezdeményezése legyen. Fontos az is, hogy túllépjen a privát, személyes viszonyokon, valamilyen fokú intézményesültsége legyen. Közösségi alapú szolgáltatásról akkor beszélünk, ha arra a közösségnek befolyása van és *érzelmileg is azonosul vele*, a sajátjának érzi.

A helyi közösségi szolgáltatások általában *feltételeznek valamilyen közösségi színteret* a tevékenység bázisául, általában kis célcsoport széleskörű igényeire adnak komplex válaszokat. Képzett szakemberek helyett *lelkes és rátermett laikusokra építenek*, akiknek tanulási lehetőségekre, szakmai vezetésre van szükségük. A tevékenységek támogatásában, fenntartásában a helyi közösségi szolidaritás tud közvetlenebbül megnyilvánulni (személyes közreműködéssel, infrastruktúrával), a szélesebb társadalmi szolidaritás pedig közvetettebb módon (elsősorban finanszírozás, esetleg szakmai vezetés, képzés formájában).

Ez tehát a közösségi alapú szolgáltatások általunk használt meghatározása, ebben a fókuszban kívántunk elérni eredményeket. **De hogyan lehet az eredmények kritériumait meghatározni, elérésüket pedig mérni ezen a területen?**

III.5 Célok, indikátorok, eredmények

A mérés, eredmény-kimutatás mindig is neuralgikus területe volt a humán fejlesztési területeknek, köztük a közösségfejlesztésnek is. Számunkra önmagában az, ha egy közösségi beszélgetésen részt vesz 50 fő, nem eredmény; valódi eredményt az jelent, ha abból az 50 főből 4-5 (vagy 2-3) elkezd másként gondolkodni, illetve bekapcsolódik bizonyos tevékenységekbe, ideális esetben maga is kezdeményezővé válik. De vajon a szigorúan kvantitatív indikátorok mai világában hogyan lehet ezeket az eredményeket legitim módon kimutatni?

Munkánk egyik szála kifejezetten ehhez a kérdéshez kapcsolódott: szerettük volna megtalálni a közösségfejlesztői munka eredményességének és hatékonyságának kimutatására alkalmas varázseszközt. Ezt ugyan nem sikerült megcselelnünk, de kollégáink segítségével elindultunk azon a korábban már említett módszertani fonalon, mely egészen Skóciáig vitt minket, s amely a következő időszakra elegendő gondolkozni- és próbálkozni-való municiót adott a közösségi munka tervezése és értékelése iránt érdeklődő szakembereknek.¹¹

A varázsszert tehát (egyelőre) nem leltük meg, azonban kidolgoztuk azt a *szempontrendszert, mely segített bennünket abban, hogy mérni, értékelni tudjuk az NCTA projektben megvalósított munkánk eredményességét*. Némileg leegyszerűsítve: ez a szempontrendszer háromszatú, s a bevont szervezetek/csoportok működésének következő aspektusaira fókuszál.

(1) *A működés demokratikus jellegének mértéke*. Ebből a szempontból az a kérdés, hogy maga a csoport vagy szervezet milyen elvek és gyakorlatok mentén működik. Van-e tényleges (formális vagy informális) tagság, vagy csak egy egyszemélyes szolgáltató és kliensek vannak? A tagok közt van-e munkamegosztás? Működik-e a vállalásokkal való elszámolás, számonkérés valamiféle demokratikus gyakorlata? Hogyan történik a döntéshozatal?

(2) *A tervezés*. Tapasztalataink szerint a tervezés igényének megjelenése rendkívül fontos mérföldkő a csoportok/szervezetek működésének folyamatában. Ha egy csoportnak nincs igénye tervezésre, azt baráti társaságnak hívjuk. Volt olyan csoport a projektben, melytől végül azért köszöntünk el, mert a tervezésre való igény nem jelent meg, jól érezték magukat együtt, de nem kívánták meghaladni ezt a szintet. Ahhoz, hogy egy csoport proaktív helyi közösségként tudjon működni, s képes legyen a fejlődésre, egy bizonyos (viszonylag korai) ponton fel kell ismernie a tervezés jelentőségét és hasznosságát, s meg kell tanulnia élni a tervezés adta (különböző szintű) lehetőségekkel.

(3) *Bevonás*. Szintén kulcskérdés a bevonásra, a csoport kinyitására való képesség és igény. Az alakulás fázisában lévő csoportok jellemzően szorosra zártak, nehezen engedtek be új tagot maguk közé, egy ideig ez el is fogadható, sőt, erősítheti is az újszülött csoportot. Amikor azonban a kis közösség megtalálja saját identitását, kezdi megfogalmazni céljait és elképzeléseit, fontos, hogy képessé váljon az új tagok, új gondolatok befogadására, az újonnan jelentkezők „belépését” lehetővé tevő és segítő lépések és folyamatok megalkotására. Ennek hiányában elszigetelődik és ortodoxsá válik. Ebből a szempontból tehát meg kell vizsgálnunk, hogy az adott csoportnak, szervezetnek célja-e új tagok bevonása, illetve törekszik-e a települési közösség minél szélesebb köreinek megszólítására. E megszólítás célja sok-

¹¹ Erről a munkáról szól e számban Benedek Gabriella: A LEAP a magyarországi közösségfejlesztésben c. tanulmánya.

rétű lehet, az alkalmi adományozók felkutatásától az események résztvevőinek meghívásán keresztül a szektorközi kapcsolatok kialakításáig.

Fejlesztőink munkájának eredményességét tehát elsősorban úgy „mértük”, illetve értékeltük, hogy terepnaplók és haladási naplók alapján e három kritérium alakulását követtük nyomon.

Projekttermékek és elérhetőségeik

Projektünk eredményeképpen a következő anyagok születtek meg:

Honlapok

Létrehoztuk a Közösségfejlesztők Egyesületének első önálló szervezeti honlapját: www.kofe.hu

Az oldalon elérhető a projekt során kifejlesztett tanulóprogram, mely azoknak nyújt segítséget, akik laikusként szeretnék megtenni az első lépést a közösségfejlesztés felé.

Megújult a hazai közösségfejlesztés szakmai honlapja (az oldal tartalma, szakmai partnereink részvételével, folyamatosan bővül, illetve változik): www.kozossegfejlesztes.hu

Facebook

Megszületett a Közösségfejlesztők Egyesületének Facebook oldala, melynek immár több, mint 600 kedvelője van: www.facebook.com/kozossegfejlesztokegyesulete

Újságírói cikkek

A projekt utolsó szakaszában is aktív csoportokhoz, szervezetekhez látogatott el Bihari Dániel újságíró.

Az általa írt cikkek megjelentek honlapunkon és FB oldalunkon:

[Litke](#), [Balajt](#), [Kenézli](#), [Váncsod](#), [Nagybánhegyes](#), [Arnót](#), [Csanádapáca](#), [Nagyecsed](#), [Vésztő](#), [Ramocsháza](#), [Telkibánya](#)

Összefoglaló cikk

Néhány írás a hir24.hu felületein is megjelent:

<http://24.hu/belfold/2016/04/23/kerekesszekes-roma-fiu-razza-fel-a-falut> (953 like a FB-on)

<http://24.hu/belfold/2016/05/01/minden-magyar-falunak-kell-egy-gizi-mama> (2,8 ezer like a FB-on)

<http://24.hu/belfold/2016/05/14/a-szabadsag-allitja-jo-utra-ezeket-a-tiniket>

<http://24.hu/belfold/2016/05/08/jonnenek-magyarok-is-de-a-szuleik-nem-engedik-oket-a-ciganysorra/>

Műsor a Duna TV-ben

A fent említett cikk nyomán a Duna TV Litkén forgatott Oláh Andrással és másokkal. A műsor megtekinthető itt:

www.mediaklikk.hu/video/pamende-fordulat

Interjúk a fejlesztőkkel

Annak érdekében, hogy bemutassuk kollégáink munkáját, 6-10 perces video interjúkat készültünk velük, melyek a későbbiekben elsősorban oktatási célokat szolgálnak majd. A filmek a KÖFE Youtube csatornáján tekinthetőek meg.

